

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Ottende Afdeling)

7. august 2018*

»Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – direktiv 2011/83/EU – artikel 2, nr. 9) – begrebet »fast forretningssted« – kriterier – købsaftale indgået på en stand, som drives af en erhvervsdrivende på en messe«

I sag C-485/17,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland) ved afgørelse af 13. juli 2017, indgået til Domstolen den 10. august 2017, i sagen

Verbraucherzentrale Berlin eV

mod

Unimatic Vertriebs GmbH,

har

DOMSTOLEN (Ottende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, J. Malenovský, og dommerne M. Safjan (refererende dommer) og D. Šváby,

generaladvokat: H. Saugmandsgaard Øe,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Verbraucherzentrale Berlin eV ved Rechtsanwalt R. Jahn,
- Unimatic Vertriebs GmbH ved Rechtsanwalt P. Rau,
- den belgiske regering ved P. Cottin og J. Van Holm, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved C. Hödlmayr og N. Ruiz García, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

* Processprog: tysk.

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel forelæggelse vedrører fortolkningen af artikel 2, nr. 9), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU af 25. oktober 2011 om forbrugerrettigheder, om ændring af Rådets direktiv 93/13/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 1999/44/EF samt om ophævelse af Rådets direktiv 85/577/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF (EUT 2011, L 304, s. 64).
- 2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Verbraucherzentrale Berlin eV, en forbrugersammenslutning (herefter »sammenslutningen«) og Unimatic Vertriebs GmbH (herefter »Unimatic«), et distributionsselskab, vedrørende oplysning om forbrugerens fortrydelsesret i forbindelse med et salg, som blev indgået på en messe.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Følgende fremgår af 4., 5., 7., 21., 22. og 37. betragtning til direktiv 2011/83:
 - »(4) [...] For at kunne fremme et reelt indre marked for forbrugerne og sikre den rette balance mellem et højt forbrugerbeskyttelsesniveau og virksomhedernes konkurrenceevne samtidig med, at nærhedsprincippet overholdes, er det imidlertid nødvendigt at harmonisere visse aspekter af lovgivningen om forbruger aftaler om fjernsalg og forbruger aftaler indgået uden for fast forretningssted.
 - (5) [...] vil fuld harmonisering af visse aspekter af forbrugeroplysning og fortrydelsesret i forbindelse med aftaler om fjernsalg og aftaler indgået uden for fast forretningssted bidrage til et højt forbrugerbeskyttelsesniveau og til at sikre, at det indre marked [...] fungerer bedre.
 - [...]
 - (7) Fuld harmonisering af visse nøgleaspekter af lovgivningen bør give både forbrugerne og de erhvervsdrivende væsentligt større retssikkerhed. [...] Endvidere bør forbrugerne nyde godt af et højt fælles beskyttelsesniveau i hele Unionen.
 - [...]
 - (21) Aftaler indgået uden for fast forretningssted bør defineres som aftaler indgået med den erhvervsdrivendes og forbrugerens samtidige fysiske tilstedeværelse på et sted, der ikke er den erhvervsdrivendes faste forretningssted, f.eks. i forbrugerens hjem eller på forbrugerens arbejdsplads. I en kontekst uden for fast forretningssted kan forbrugeren komme under potentielt psykisk pres eller blive udsat for et overraskelsesmoment, uanset om forbrugeren har anmodet om den erhvervsdrivendes besøg eller ej. Definitionen af en aftale indgået uden for fast forretningssted bør også omfatte de situationer, hvor forbrugeren kontaktes personligt og individuelt i en kontekst uden for fast forretningssted, men hvor aftalen indgås umiddelbart efter på den erhvervsdrivendes faste forretningssted eller ved hjælp af en fjernkommunikationsteknik. (...) Køb foretaget under en udflugt arrangeret af den erhvervsdrivende, hvor de erhvervede produkter markedsføres og tilbydes til salg, bør betragtes som aftaler indgået uden for fast forretningssted.

(22) Et fast forretningssted bør omfatte alle forretningssteder, uanset form (f.eks. forretninger, boder eller varevogne), der fungerer som den erhvervsdrivendes faste eller sædvanlige forretningssted. Markedsboder og messestande bør behandles som faste forretningssteder, hvis de opfylder denne betingelse. Detailforretningssteder, hvor den erhvervsdrivende driver forretning på sæsonbasis, f.eks. i turistsæsonen på et vintersportssted eller badested, bør betragtes som faste forretningssteder, eftersom den erhvervsdrivende på disse steder udøver sin virksomhed på sædvanligt grundlag. Steder, der er offentligt tilgængelige, som f.eks. gader, indkøbscentre, strande, sportsfaciliteter og offentlige transportmidler, som den erhvervsdrivende undtagelsesvis anvender til sine forretningsaktiviteter, samt private hjem og arbejdspladser, bør ikke betragtes som faste forretningssteder. [...]

[...]

(37) [...] I forbindelse med aftaler indgået uden for fast forretningssted bør forbrugeren have fortrydelsesret på grund af det potentielle overraskelsesmoment og/eller psykiske pres. Hvis fortrydelsesretten gøres gældende, bør dette indebære, at de kontraherende parter forpligtelse til at opfylde aftalen ophører.«

4 Direktivets artikel 2 med overskriften »Definitioner« har følgende ordlyd:

»I dette direktiv forstås ved:

[...]

- 8) »aftale indgået uden for fast forretningssted«: enhver aftale mellem den erhvervsdrivende og forbrugeren
- indgået med den erhvervsdrivendes og forbrugersens samtidige fysiske tilstedeværelse på et sted, der ikke er den erhvervsdrivendes faste forretningssted
 - som forbrugeren har afgivet tilbud på under de samme omstændigheder, som nævnt under litra a)
 - indgået på den erhvervsdrivendes faste forretningssted eller ved brug af en fjernkommunikationsteknik, umiddelbart efter at forbrugeren er blevet kontaktet personligt og individuelt af den erhvervsdrivende på et sted, som ikke er den erhvervsdrivendes faste forretningssted, med samtidig fysisk tilstedeværelse af den erhvervsdrivende og forbrugeren eller
 - indgået under en udflugt arrangeret af den erhvervsdrivende med det formål at præsentere og sælge varer eller tjenesteydelser til forbrugeren,
- 9) »fast forretningssted«:
- ethvert ubevægeligt detailforretningssted, hvor den erhvervsdrivende fast udøver sin aktivitet, eller
 - ethvert bevægeligt detailforretningssted, hvor den erhvervsdrivende udøver sin aktivitet på sædvanligt grundlag

[...]«

5 Det nævnte direktivs artikel 5 vedrører »[o]plysningskrav vedrørende andre aftaler end aftaler om fjernsalg eller aftaler indgået uden for fast forretningssted«.

- 6 Samme direktivs artikel 6 med overskriften »Oplysningskrav for aftaler om fjernsalg og aftaler indgået uden for fast forretningssted« bestemmer i stk. 1:

»Inden forbrugeren bindes af en aftale om fjernsalg eller en aftale indgået uden for fast forretningssted eller et tilsvarende tilbud, giver den erhvervsdrivende på en klar og forståelig måde forbrugeren følgende oplysninger:

[...]

h) tilfælde af eventuel fortrydelsesret, betingelser, tidsfrist og procedurer for at gøre nævnte ret gældende, jf. artikel 11, stk. 1, samt den standardfortrydelsesformular, der findes i bilag I(B)

[...]«

- 7 Artikel 7 i direktiv 2011/83 med overskriften »Formelle krav for aftaler indgået uden for fast forretningssted« bestemmer i stk. 1:

»For så vidt angår aftaler indgået uden for fast forretningssted, skal den erhvervsdrivende give de i artikel 6, stk. 1, omhandlede oplysninger til forbrugeren på papir eller, hvis forbrugeren samtykker, på et andet varigt medium. Disse oplysninger skal være letlæselige og udfærdiget på et klart og forståeligt sprog.«

- 8 Dette direktivs artikel 9, stk. 1, med overskriften »Fortrydelsesret« er affattet således:

»Medmindre undtagelserne i artikel 16 finder anvendelse, har forbrugeren en frist på 14 dage til at fortryde en aftale om fjernsalg eller en aftale indgået uden for fast forretningssted uden angivelse af årsag og uden at pådrage sig andre omkostninger end dem, der er fastsat i artikel 13, stk. 2, og artikel 14.«

Tysk ret

- 9 Direktiv 2011/83 blev gennemført i tysk ret ved Gesetz zur Umsetzung der Verbraucherrechtlinie und zur Änderung des Gesetzes zur Regelung der Wohnungsvermittlung (lov om gennemførelse af direktivet om forbrugerrettigheder og om ændring af lov om reglerne for ejendomsmæglervirksomheder) af 20. september 2013 (BGBl. 2013 I, s. 3642).

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 10 Unimatic er et distributionsselskab, som forhandler varer bl.a. på messen *Grüne Woche* (grøn uge), som afholdes hvert år i Berlin (Tyskland). Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at Unimatic udelukkende sælger sine varer på messer.
- 11 Den 22. januar 2015 bestilte en kunde på Unimatics stand på denne messe en dampstøvsuger til en pris af 1 600 EUR. Unimatic oplyste ikke denne kunde om den fortrydelsesret, der er fastsat i den tyske lovgivning, jf. artikel 9 i direktiv 2011/83.
- 12 Sammenslutningen var af den opfattelse, at Unimatic burde have oplyst den nævnte kunde om, at der findes en fortrydelsesret, eftersom købsaftalen blev indgået uden for fast forretningssted.
- 13 Følgelig anlagde sammenslutningen sag ved Landgericht Freiburg (den regionale ret i første instans i Freiburg, Tyskland) med påstand om, at Unimatic forbydes at sælge sine produkter uden at oplyse forbrugerne om den fortrydelsesret, som gælder for dem.

- 14 Sammenslutningen fik ikke medhold i sin påstand ved Landgericht Freiburg (den regionale ret i første instans i Freiburg), ligesom sammenslutningens appel ved Oberlandesgericht Karlsruhe (den regionale appeldomstol i Karlsruhe, Tyskland) ikke blev taget til følge.
- 15 Under disse omstændigheder iværksatte sammenslutningen revisionsanke ved den forelæggende ret, Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland).
- 16 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at ordlyden af bestemmelserne i direktiv 2011/83 ikke anfører de kriterier, der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang en erhvervsdrivende i et konkret tilfælde udøver sin aktivitet på et detailforretningssted »på sædvanligt grundlag« som omhandlet i dette direktivs artikel 2, nr. 9), litra b).
- 17 I denne henseende kunne der på den ene side, bl.a. henset til 22. betragtning til direktiv 2011/83, tages hensyn til den omstændighed, at den erhvervsdrivende på sædvanligt grundlag anvender en vis salgsmetode, dvs. at han regelmæssigt, og ikke kun lejlighedsvist, sælger sine produkter på et detailforretningssted.
- 18 På den anden side ville denne tilgang medføre, at den forbruger, som køber en vare, der udbydes til salg på en messe af en erhvervsdrivende, som råder over en »fast« forretning, hvori han sædvanligvis forhandler samme vare og kun lejlighedsvis på messer, er omfattet af den fortrydelsesret, der er fastsat i artikel 9 i direktiv 2011/83, mens et salg, der foretages af en anden erhvervsdrivende, som sædvanligvis sælger sine varer på messer og ikke råder over en fast forretning, ikke anses for indgået uden for fast forretningssted og følgelig ikke vil være omfattet af den nævnte fortrydelsesret.
- 19 Ifølge en anden tilgang, som den forelæggende ret har anført, er det ikke den måde, hvorpå den erhvervsdrivende organiserer sin forretningsaktivitet, som er afgørende ved vurderingen af, om aftalen er indgået uden for »fast forretningssted« som omhandlet i artikel 2, nr. 9), i direktiv 2011/83. Denne vurdering bør foretages, henset til karakteren af den solgte vare. Hvis der er tale om en vare, som typisk sælges på messer, må det antages, at forbrugeren ved at besøge den pågældende messe burde forvente, at han ville blive tilbudt at købe en sådan vare. Derimod bør forbrugeren beskyttes hvad angår de øvrige typer af varer, som han ikke kunne forvente at blive tilbudt på denne messe. Denne tilgang er baseret på formålet med den fortrydelsesret, der er fastsat i direktiv 2011/83, som har til formål at beskytte forbrugeren imod en overilet indgåelse af en aftale i en overraskelsessituation eller under psykisk pres.
- 20 I forbindelse med den i ovenstående præmis omhandlede tilgang vil forbrugeren forventninger og opfattelse være relevante. I denne henseende vil det på den ene side være muligt at tage hensyn til forbrugeren forventninger på tidspunktet for hans afgørelse om at besøge messen, idet disse forventninger er baseret på oplysningerne vedrørende de varer eller tjenesteydelser, som tilbydes på denne messe. På den anden side bør der med henblik på fortolkningen af artikel 2, nr. 9), i direktiv 2011/83 snarere skulle tages hensyn til de konkrete omstændigheder, hvorunder aftalen er indgået på en messe.
- 21 Under disse omstændigheder har Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Er en messestand i en hal, som en erhvervsdrivende under en messe, der finder sted få dage om året, benytter til salg af sine produkter, et »ubevægeligt detailforretningssted« som omhandlet i artikel 2, nr. 9), litra a), i direktiv 2011/83[...] eller et »bevægeligt detailforretningssted« som omhandlet i artikel 2, nr. 9), litra b), i direktiv 2011/83[...]?

2) I tilfælde af, at der er tale om et bevægeligt detailforretningssted:

Skal spørgsmålet om, hvorvidt en erhvervsdrivende »på sædvanligt grundlag« udøver sin aktivitet på messestande, besvares ud fra,

- a) hvordan den erhvervsdrivende organiserer sin aktivitet, eller
- b) om forbrugeren må regne med aftaleindgåelse om de omhandlede varer på den konkrete messe?

3) I tilfælde af, at det ved besvarelsen af det andet spørgsmål er forbrugeren synsvinkel, der er afgørende [det andet spørgsmål, litra b)]:

Er det ved besvarelsen af spørgsmålet om, hvorvidt forbrugeren må regne med aftaleindgåelse om de konkrete varer på den pågældende messe, afgørende, hvordan messen præsenteres i offentligheden, eller hvordan messen faktisk præsenterer sig over for forbrugeren ved afgivelsen af aftaleerklæringen?»

Om de præjudicielle spørgsmål

- 22 Med de præjudicielle spørgsmål, som skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 2, nr. 9), i direktiv 2011/83 skal fortolkes således, at en stand som den i hovedsagen omhandlede, som indehaves af en erhvervsdrivende på en messe, på hvilken han udøver sine aktiviteter nogle dage om året, er et »fast forretningssted« som omhandlet i denne bestemmelse.
- 23 Indledningsvis bemærkes, at direktiv 2011/83 definerer et »fast forretningssted« dels i direktivets artikel 2, nr. 9), litra a), som ethvert ubevægeligt detailforretningssted, hvor den erhvervsdrivende fast udøver sin aktivitet, dels i direktivets artikel 2, nr. 9), litra b), som ethvert bevægeligt detailforretningssted, hvor den erhvervsdrivende udøver sin aktivitet på sædvanligt grundlag.
- 24 I 22. betragtning til dette direktiv præciseres i denne forbindelse, at et fast forretningssted bør omfatte alle forretningssteder, uanset form, f.eks. forretninger, boder eller varevogne, der fungerer som den erhvervsdrivendes faste eller sædvanlige forretningssted.
- 25 EU-lovgiver har således fastsat, at et fast forretningssted kan være et detailforretningssted, som enten er ubevægeligt eller bevægeligt, idet den erhvervsdrivende udøver sin aktivitet fast eller på sædvanligt grundlag.
- 26 Direktiv 2011/83 definerer ikke, hvad der skal forstås ved en aktivitet, der udøves »fast« eller »på sædvanligt grundlag«, og henviser heller ikke til national ret for så vidt angår den præcise betydning af disse udtryk.
- 27 I henhold til Domstolens faste praksis følger det af kravet om ensartet anvendelse af EU-retten, at for så vidt som en bestemmelse i EU-retten ikke indeholder nogen udtrykkelig henvisning til medlemsstaternes ret vedrørende et konkret begreb, skal dette sidstnævnte undergives en selvstændig og ensartet fortolkning i hele Unionen, som skal søges under hensyntagen ikke alene til den pågældende bestemmelses ordlyd, men ligeledes til bestemmelsens kontekst og det formål, der forfølges med den ordning, som bestemmelsen er en del af (dom af 8.3.2018, DOCERAM, C-395/16, EU:C:2018:172, præmis 20 og den deri nævnte retspraksis).
- 28 Følgelig skal de begreber, der er omhandlet i artikel 2, nr. 9), litra a) og b), i direktiv 2011/83 med henblik på anvendelsen af dette direktiv anses for selvstændige begreber i EU-retten, som skal fortolkes ensartet i alle medlemsstaterne.

- 29 I denne henseende må det for det første konstateres, at de aktiviteter, der udøves af en forretningsdrivende på en stand som den i hovedsagen omhandlede, der er opstillet på en messe i en periode på nogle dage i løbet af et kalenderår, ikke kan anses for udøvet »fast« i dette udtryks sædvanlige betydning.
- 30 Hvad for det andet angår udtrykket »på sædvanligt grundlag« bemærkes, at dette udtryk, i dets sædvanlige betydning, kan forstås således, at det henviser enten til, at den pågældende aktivitet har en vis regelmæssighed, eller til den normale karakter, som udøvelsen af denne aktivitet har på det pågældende detailforretningssted. Følgelig gør dette udtryks betydning i almindeligt sprogbrug det ikke muligt i sig selv straks at give dette en utvetydig fortolkning.
- 31 Det forholder sig ikke desto mindre således, at den omstændighed, at en erhvervsdrivende udøver sine aktiviteter fast eller på sædvanligt grundlag på et »fast forretningssted«, (jf. artikel 2, nr. 9), i direktiv 2011/83, fastlægger omfanget af den beskyttelse af forbrugeren, der er fastsat i dette direktiv.
- 32 Dels fastsætter artikel 6 og 7 i direktiv 2011/83 oplysningskrav og formelle krav for »aftaler indgået uden for fast forretningssted«, (jf. dette direktivs artikel 2, nr. 8). Desuden giver direktivets artikel 9-16 forbrugeren en fortrydelsesret efter indgåelsen af en sådan aftale og fastsætter betingelserne og de nærmere regler for udøvelsen af denne ret. Dels henviser definitionen af »aftale indgået uden for fast forretningssted« til begrebet »fast forretningssted«, (jf. nævnte direktivs artikel 2, nr. 9).
- 33 Formålet med de i foregående præmis omhandlede bestemmelser fremgår bl.a. af 21. betragtning til direktiv 2011/83, hvorefter forbrugeren, når han befinder sig uden for den erhvervsdrivendes faste forretningssted, kan komme under potentielt psykisk pres eller blive udsat for et overraskelsesmoment, uanset om forbrugeren har anmodet om den erhvervsdrivendes besøg eller ej. I denne sammenhæng har EU-lovgiver ligeledes ønsket at omfatte de situationer, hvor forbrugeren kontaktes personligt og individuelt i en kontekst uden for fast forretningssted, men hvor aftalen indgås umiddelbart efter på den erhvervsdrivendes faste forretningssted eller ved hjælp af en fjernkommunikationsteknik.
- 34 Det følger heraf, at når EU-lovgiver har fastsat en beskyttelse af forbrugeren, for så vidt angår aftaler indgået uden for fast forretningssted, i det tilfælde, hvor forbrugeren på tidspunktet for aftalens indgåelse ikke befinder sig på et forretningssted, som den erhvervsdrivende anvender fast eller på sædvanligt grundlag, er det fordi EU-lovgiver er af den opfattelse, at den nævnte forbruger ved spontant at besøge et sådant forretningssted kan forvente at blive kontaktet af den erhvervsdrivende, således at han, i givet fald, ikke efterfølgende vil kunne gøre gældende, at han var overrasket over denne erhvervsdrivendes tilbud.
- 35 Desuden bemærkes, at begrebet »fast forretningssted« allerede figurerede i artikel 1, stk. 1, første led, i Rådets direktiv 85/577/EØF af 20. december 1985 om forbrugerbeskyttelse i forbindelse med aftaler indgået uden for fast forretningssted (EFT 1985, L 372, s. 31), som blev ophævet og erstattet ved direktiv 2011/83.
- 36 I fjerde betragtning til direktiv 85/577 var det anført, at det er et typisk træk ved aftaler, der indgås uden for den erhvervsdrivendes faste forretningssted, at det som regel er den erhvervsdrivende, der tager initiativet til forhandlingerne, og at forbrugeren slet ikke er forberedt på disse forhandlinger og bliver overrumplet, og at forbrugeren ofte ikke kan sammenligne tilbuddets kvalitet og pris med andre tilbud. I denne betragtning blev det videre præciseret, at dette overraskelsesmoment i almindelighed gør sig gældende ikke alene i forbindelse med aftaler, der indgås ved døren, men også ved andre former for aftaler, som den erhvervsdrivende indgår uden for sit faste forretningssted.

- 37 Det er bl.a. henset til denne fjerde betragtning til direktiv 85/577, at Domstolen i præmis 34 og 37 i dom af 22. april 1999, *Travel Vac* (C-423/97, EU:C:1999:197), fastslog, at begrebet »fast forretningssted« som omhandlet i dette direktiv omhandlede de steder, hvor den erhvervsdrivende normalt udøver virksomhed, og som klart er udsalgssteder.
- 38 For så vidt som det af 22. betragtning til direktiv 2011/83 fremgår, at dette direktiv med begrebet »fast forretningssted« ligeledes tilsigter at omfatte de steder, hvor den omstændighed, at en forbruger modtager en forretningsmæssig henvendelse, ikke udgør et overraskelsesmoment, er den lære, som kan udledes af denne dom fra Domstolen vedrørende fortolkningen af direktiv 85/577, relevant med henblik på fortolkningen af dette samme begreb som omhandlet i direktiv 2011/83.
- 39 Henset til disse betragtninger og til de betragtninger, der er anført i denne doms præmis 34, skal udtrykket »på sædvanligt grundlag« som omhandlet i artikel 2, nr. 9), litra b), i direktiv 2011/83 forstås således, at det henviser til den normale karakter af udøvelsen af den omhandlede aktivitet på det pågældende forretningssted.
- 40 Denne fortolkning berøres ikke af den omstændighed, at artikel 2, nr. 9), litra a), i direktiv 2011/83 hvad angår ubevægelige forretningssteder henviser til forretningsaktiviteter, der ikke udøves »på sædvanligt grundlag«, men »fast« af den pågældende erhvervsdrivende. Hvad angår sådanne forretningssteder indebærer selve den omstændighed, at den pågældende aktivitet her udøves fast, nemlig nødvendigvis, at denne for en forbruger fremstår som »normal« eller »sædvanlig«. Henset til den faste karakter, som den aktivitet, der udøves på sådanne faste forretningssteder, skal opfylde, vil forbrugeren ikke kunne blive overrumplet af den slags tilbud, som han modtager dér.
- 41 Hvad nærmere bestemt angår en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor en erhvervsdrivende udøver sine aktiviteter på en stand på en messe, bemærkes, således som det fremgår af 22. betragtning til direktiv 2011/83, at markedsboder og messestande bør behandles som faste forretningssteder, hvis de opfylder denne betingelse.
- 42 Det fremgår ligeledes af den nævnte betragtning, at detailforretningssteder, hvor den erhvervsdrivende driver forretning på sæsonbasis, f.eks. i turistsæsonen på et vintersportssted eller badested, bør betragtes som faste forretningssteder, eftersom denne erhvervsdrivende på disse steder udøver sin virksomhed på sædvanligt grundlag. Derimod bør steder, der er offentligt tilgængelige, som f.eks. gader, indkøbscentre, strande, sportsfaciliteter og offentlige transportmidler, som nævnte erhvervsdrivende undtagelsesvis anvender til sine forretningsaktiviteter, samt private hjem og arbejdspladser, ikke betragtes som faste forretningssteder.
- 43 Henset til det foregående skal der med henblik på i et konkret tilfælde at afgøre, om en stand på en messe skal kvalificeres som et »fast forretningssted« som omhandlet i dette direktivs artikel 2, nr. 9), tages hensyn til, hvorledes denne stand konkret fremstår over for publikum, og særligt, om den over for en gennemsnitsforbruger fremstår som et sted, hvor den erhvervsdrivende, som driver denne, udøver sine aktiviteter, herunder sæsonbetonede, på sædvanligt grundlag, således at en sådan forbruger med rimelighed ved at besøge denne kan forvente at være genstand for en forretningsmæssig henvendelse.
- 44 I denne forbindelse er opfattelsen hos en gennemsnitsforbruger, dvs. en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet forbruger, relevant (jf. analogt dom af 30.4.2014, *Kásler og Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, præmis 74, af 26.10.2016, *Canal Digital Danmark*, C-611/14, EU:C:2016:800, præmis 39, og af 20.9.2017, *Andriciuc m.fl.*, C-186/16, EU:C:2017:703, præmis 47).
- 45 I denne sammenhæng tilkommer det den nationale ret at vurdere, hvorledes den pågældende stand fremstår over for en gennemsnitsforbruger, under hensyntagen til samtlige de faktiske omstændigheder, som omgiver den erhvervsdrivendes aktiviteter, og bl.a. til de oplysninger, der gives på selve messen. Varigheden af den pågældende messe er ikke i sig selv afgørende i denne henseende,

idet EU-lovgiver, således som det fremgår af 22. betragtning til direktiv 2011/83, har lagt til grund, at det forretningssted, hvor den erhvervsdrivende udøver sin forretning på sæsonbasis, kan udgøre et »fast forretningssted« som omhandlet i dette direktivs artikel 2, nr. 9).

- 46 Det følger af samtlige foregående betragtninger, at de forelagte spørgsmål skal besvares med, at artikel 2, nr. 9), i direktiv 2011/83 skal fortolkes således, at en stand som den i hovedsagen omhandlede, der drives af en erhvervsdrivende på en messe, på hvilken han udøver sine aktiviteter nogle dage om året, er et »fast forretningssted« som omhandlet i denne bestemmelse, hvis en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet forbruger, henset til samtlige de faktiske omstændigheder, som omgiver disse aktiviteter, og bl.a. til, hvorledes denne stand fremstår, og til de oplysninger, der gives på selve messen, med rimelighed kunne forvente, at denne erhvervsdrivende udøver sine aktiviteter heri og kontakter ham med henblik på at indgå en aftale, hvilket det påhviler den nationale ret at efterprøve.

Sagsomkostninger

- 47 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parterers udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Ottende Afdeling) for ret:

Artikel 2, nr. 9), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU af 25. oktober 2011 om forbrugerrettigheder, om ændring af Rådets direktiv 93/13/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 1999/44/EF samt om ophævelse af Rådets direktiv 85/577/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF skal fortolkes således, at en stand som den i hovedsagen omhandlede, der drives af en erhvervsdrivende på en messe, på hvilken han udøver sine aktiviteter nogle dage om året, er et »fast forretningssted« som omhandlet i denne bestemmelse, hvis en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet forbruger, henset til samtlige de faktiske omstændigheder, som omgiver disse aktiviteter, og bl.a. til, hvorledes denne stand fremstår og til de oplysninger, der gives på selve messen, med rimelighed kunne forvente, at denne erhvervsdrivende udøver sine aktiviteter heri og kontakter ham med henblik på at indgå en aftale, hvilket det påhviler den nationale ret at efterprøve.

Underskrifter